

نغمه مهرگان

مژگان جعفری

جعفری، مژگان

بررسی موسیقی مذهبی آیینی زرتشتیان یزد / تألیف مژگان جعفری

اردکان : آرتاکاوا، ۱۳۸۳

۸۰ ص ISBN : ۹۶۴-۰۶-۲۸۹۹-۹

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

کتابنامه : ص ۱۷۸، ۷۷ همچنین به صورت زیر نویس

۱. موسیقی زرتشتی .. ایران .. یزد. الف. عنوان

ج ۷ ۲۷۹۱۳ ML ۵۹۲۰۴۰۸۷

کتابخانه ملی ایران ۴۱۵۶۸-۸۳ م

انتشارات آرتاکاوا

ناشر: انتشارات آرتاکاوا

نام کتاب: بررسی موسیقی مذهبی آیینی زرتشتیان یزد (نغمه مهرگان)

مؤلف: مژگان جعفری

مدیر هنری: بهرام شامی

صفحه آرا: حسن سیرعلیان، پیمان فرگاهی

حروف نگار: شیرین صبوری

چاپ و صحافی: امیدوار

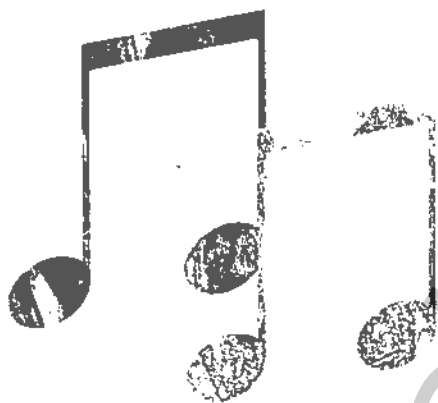
چاپ اول: تابستان ۱۳۸۴

شمارگان: ۲۱۰۰

بها: ۱۱۰۰ تومان

ISBN: 964-06-2899-9

شابک: ۹۶۴-۰۶-۲۸۹۹-۹

فهرست

۶	پیشگفتار
۸	فصل نخست: نگاهی کوتاه به موقعیت جغرافیایی، تاریخی و اجتماعی استان یزد
۱۱	فصل دوم: تاریخچه موسیقی ایران
۲۲	فصل سوم: انواع موسیقی
۲۹	فصل چهارم: عرفان و موسیقی
۳۳	فصل پنجم: موسیقی آئینی - مذهبی
۴۵	فصل ششم: موسیقی آئینی زرتشتیان
۵۵	فصل هفتم: نقش اسطوره‌ها در موسیقی آئینی - مذهبی زرتشتیان
۶۱	فصل هشتم: دایره نوازی
۶۳	واژه‌ها و اصطلاحات
۶۶	عکس‌ها و تصویرها
۷۷	کتابنامه

پیشگفتار

هنرهای زیبا نماینده احساسات و روحیات هر قوم است و چون ذوقیات ملل متفاوت است هنر اقوام نیز که تراوشهای روحی آنهاست از یکدیگر متمایز است؛ همانطور که آداب و عادات دو قوم مختلف، متفاوت است موسیقی آنها نیز می تواند با هم متفاوت باشد. اوضاع جغرافیایی و طبیعی و عوالم روحی و معنوی و طرز عقاید و افکار و کیفیت رسوم مذهبی و درجه تمدن و سوابق تاریخی و حوائج زندگانی مادی همه در اختلاف موسیقی دو قوم عواملی مؤثر قلمداد می شود. چنانکه زوچ و ذوق و احساسات و عواطف ملل مشرق و مغرب زمین با یکدیگر جنبه های کاملاً مشترکی ندارند و به همین سبب هنرهای آنها نیز صبغه مختلف دارد.

فرد ایرانی اگرچه با موسیقی خارجی آشنا باشد و به موسیقی خود به نظری اعتباری ننگرد هنگامی که برایش فراغتی فراهم شود یا از تلاش زندگی خسته شود، دیوان حافظ و سعدی را می جوید و چند بیتي از آن را با آهنگ موسیقی ملی خود که با آن پرورش یافته می خواند و اگر کتاب شعری نیافت و خود هم تصادفاً شعری از حفظ نداشت باز با خود زمزمه ای می کند که بی آنکه خود متوجه باشد آهنگ یکی از نغمات موسیقی میهن اوست. زیرای در دامن مادری پرورش یافته که با آهنگ دشتی برایش لالائی خوانده، مؤذن و قاری قرآن با آهنگ گوش او را نوازش داده و قلبش را روشنی بخشیده، نوای نی چوپان را شنیده و درویش برایش خوانده و بالاخره در سرزمینی تربیت شده که ناله جان سوز دشتی و نوای غم انگیز سه گاه و نغمه با شکوه همایون و آواز راحت بخش نوای آهنگ نشاط آور ماهر در آن متداول و رایج بوده و به خصوص در دوران اخیر این نغمه ها را مکرر از رادیو شنیده است.

چگونه کسی که به این الحان و نغمات انس و الفت یافته می تواند بانوای دیگر که در دل او اثر نمی کند و با ذوق و روحیات او توافق کامل ندارد خود را تسلیم دهد و از آن لذت برد در موقع غم و بیچارگی انسان همه چیز را فراموش می کند و از تظاهرات زندگی مادی بی اختیار منصرف می شود و اگر در حالت عادی به تقلید و تصنیع خود را فریفته آهنگهای موسیقی دیگران تصور می کند در این هنگام باز دنبال نغمه و نوایی می گردد که در خون اجداد او نفوذ یافته و یادبود گذشته های شیرین و خاطره های لذت بخش اوست. این همان موسیقی است که اول دفعه پای گهواره از حنجره مادر

در آمد و در گوش طفل اثری بخشیده که اگر تصمیم و اراده هم از آن دست بردارد و باز در اعماق دل نفوذ و تأثیر دارد و هر وقت موقع فرارسد نغمات آسمانی آن در گوش هوش بانگ می دهد و کار را به جایی می رساند که اگر کس را به ساز و آواز خوش دسترسی نباشد با آهنگ صدای خود که هر چه هم بد باشد برای او مطبوع و دل انگیز است نغمات موسیقی ملی خود را می خواند.

دگرگوئیهای گسترده اجتماعی، فرهنگی و فکری نسل حاضر و دور شدن از باورها و اعتقادات گذشتگان زمینه ساز گسست چشمگیری در فرهنگ نسل جدید گردید. دور شدن روابط اجتماعی جدید، از ادراک و احساس ملی و مذهبی تاریخی مردم کشور نگرانیهای بجایی را به همراه داشته است. تغییرات و شکاف یاد شده که در اثر ظهور تکنولوژی مدرن و فرهنگ وابسته به آن شکل یافته، بسیاری از مبانی فرهنگ گذشته را که ثمره زندگی و تلاش تاریخی، اجتماعی مردم فلات ایران است مورد تزلزل، تردید و تهدید قرار داده است.

بدیهی است ادامه این روند موجبات نابودی باقیمانده نمادهای فرهنگ و هنر ملی و بومی شفاهی را به دنبال خواهد داشت و این در حالی است که سرعت تحولات فرصت مطالعه و بازنگری در بسیاری از سازه های فرهنگ و هنر شفاهی را جهت بازسازی و پیوندشان با شرایط جدید از ما سلب نموده است. (جاوید، ۱۳۸۰، ص ۱) بنابراین انجام تحقیقات و مطالعات گسترده از وظایف کارشناسان موسیقی و دانشجویان هنر و مردم شناسی فرهنگی، می باشد تا بدین وسیله با بقایای فرهنگی گذشته آشنا شده و از به فراموشی سپرده شدن این گنج سوخته جلوگیری به عمل آید این پژوهش مربوط به موسیقی آئینی - مذهبی زرتشتیان استان یزد می باشد. در این پژوهش از راهنماییهای خوب و مفید جناب آقای دکتر سعیدی برخوردار شدم؛ همچنین از پدر خوب و مهربانم جناب استاد محمد رضا جعفری - محقق و مدرس آواز اصیل ایرانی - تشکر می نمایم که مرا در طول تحقیق از تجربیات ۳۰ ساله خویش بهره مند ساختند. همچنین از جناب استاد هوشنگ جاوید قدر دانی نموده چرا که مرا در تکمیل بخشهایی از تحقیق یاری نمودند و چه به صورت شفاهی و چه از طریق منابع کتبی (کتب و مقالات خویش) در زمینه موسیقی آئینی - مذهبی همکاری لازم را به عمل آوردند، جناب آقای موبد گنجی نیز با بیانات فصیح خود در زمینه موسیقی آئینی - مذهبی زرتشتیان بنده را در انجام این پژوهش یاری نمودند.

در پایان از کلیه دوستان و استادان ارجمند که هر کدام به طریقی بنده را از انطاف خویش بهره مند ساختند تشکر نموده و از خداوند متعال توفیق انجام طرحهای گسترده تری را خواستارم.

هم به قدر تشنگی باید چشید

آب دریا را اگر نتوان کشید